

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

16 октомври 2008 година *

По дело C-310/07

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Lunds tingsrätt (Швеция) с акт от 28 юни 2007 г., постъпил в Съда на 5 юли 2007 г., в рамките на производство по дело

Svenska staten, представлявана от Tillsynsmyndigheten i konkurser,

срещу

Anders Holmqvist,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: г-н К. Lenaerts, председател на състав, г-жа R. Silva de Lapuerta, г-н E. Juhász (докладчик), г-н G. Arestis и г-н J. Malenovský, съдии,

* Език на производството: шведски.

генерален адвокат: г-н D. Ruiz-Jarabo Colomer,
секретар: г-жа C. Strömholm, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 16 април 2008 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за Tillsynsmyndigheten i konkurser, от г-н B. Andersson, в качеството на представител,
- за г-н Holmqvist, от г-жа A. Alfredson, juriste,
- за шведското правителство, от г-жа A. Falk, в качеството на представител,
- за гръцкото правителство, от г-н K. Georgiadis, както и от г-жа E.-M. Mamouna и г-жа S. Alexandriou, в качеството на представители,
- за италианското правителство, от г-н I. M. Braguglia, в качеството на представител, подпомаган от г-н F. Arena, avvocato dello Stato,

- за нидерландското правителство, от г-жа C. Wissels и г-н Y. de Vries, в качеството на представители,

- за правителството на Обединеното кралство, от г-жа C. Gibbs, в качеството на представител, подпомагана от г-ца D. Rhee, barrister,

- за Комисията на Европейските общности, от г-н J. Enegren, в качеството на представител,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 3 юни 2008 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 8а от Директива 80/987/ЕИО на Съвета от 20 октомври 1980 година за сближаване на законодателствата на държавите членки относно закрилата на работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на техния работодател (ОВ L 283, стр. 23; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 197), изменена с Директива 2002/74/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2002 година (ОВ L 270, стр. 10; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 149, наричана по-нататък „Директива 80/987“).

- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Svenska staten, представлявана от Tillsynsmyndigheten i konkurser (Орган за контрол на производствата по несъстоятелност, наричан по-нататък „Органът“), и г-н Holmqvist по повод на предоставянето на последния на ползването от предвидената от шведското законодателство гаранция за изплащане на заплатите, вследствие на неплатежоспособността на неговия работодател.

Правна уредба

Общностно право

- 3 Съгласно текста на съображение 7 от Директива 2002/74:

„С цел осигуряване на правна сигурност за работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на предприятията, извършващи дейност в няколко държави членки, както и за да се укрепят правата на работниците в съответствие с практиката на Съда на Европейските общности, следва да се въведат разпоредби, които изрично да указват институцията, компетентна за изплащане на неизплатените вземания на работниците и служителите в такива случаи и да установява като цел на сътрудничеството между компетентните административни органи на държавите членки ранното удовлетворяване на неуредени претенции на работниците и служителите. Освен това е необходимо да се осигури правилното прилагане на съответните механизми чрез въвеждане на разпоредби за сътрудничество между компетентните административни органи в държавите членки.“

4 Член 8а от Директива 80/987 предвижда:

„1. Когато едно предприятие, което извършва дейност на територията на най-малко две държави членки е в състояние на неплатежоспособност по смисъла на член 2, параграф 1, органът в държавата членка, на чиято територия те работят или обикновено полагат труд е, отговорният орган за изплащане на дължимите вземания на работниците и служителите.

2. Обхватът на правата на работниците и служителите се определя със закона, регламентиращ компетентния гарантиращ орган.

3. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че в случаите по параграф 1 решенията, взети в контекста на процедура при неплатежоспособност по член 2, параграф 1, която е поискана в друга държава членка, са взети предвид при определянето на състоянието на неплатежоспособност на работодателя по смисъла на настоящата директива.“

Национално право

5 Препращащата юрисдикция пояснява, че Директива 80/987 е транспонирана в шведското право със Закон (1992:497) за гарантиране на заплатата [Lönegarantilagen (1992:497)] от 4 юни 1992 г. (SFS 1992, n° 497, наричан по-нататък „Закон за гарантиране на заплатата“).

6 Съгласно текста на член 1 от Закона за гарантиране на заплатата:

„По силата на настоящия закон държавата е длъжна да изплати вземанията за възнаграждения на работници (държавна гаранция за изплащане на възнагражденията), дължими от работодатели:

1. чиято неплатежоспособност е установена в Швеция или в друга северноевропейска страна;
2. по отношение на които се прилага оздравително производство в приложение на Закон (764:1996) за оздравяването на предприятия [lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion] или
3. по отношение на които в друга държава — членка на Европейския съюз или на Европейското икономическо пространство, се прилага производство по несъстоятелност, основано на тяхната неплатежоспособност, по смисъла на член 2, параграф 1 от Директива 80/987 [...]“

7 Член 2а от същия закон гласи:

„В случаите по член 1, параграф 3 гаранцията се предоставя само ако работникът упражнява или е упражнявал основно своята работа в Швеция за сметка на работодателя.

Не се дължи никакво плащане на основание на гаранцията, ако неплатежоспособността на работодателя е установена в Швеция и работникът упражнява или е упражнявал своята работа за сметка на работодателя основно в друга държава — членка на [Европейския съюз] или на [Европейското икономическо пространство].“

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 8 Г-н Holmqvist е бил нает от учреденото по шведското право акционерно дружество Jörgen Nilsson Åkeri och Spedition AB (наричано по-нататък „Jörgen Nilsson Åkeri och Spedition“) в качеството на шофьор на товарен автомобил. Дружеството, чието единствено място на дейност било в Tjörnarp (Швеция), нямало клон чужбина.

- 9 Работата на г-н Holmqvist се състояла в извършване на доставки на стоки от Швеция в Италия и обратно с преминаване през Германия и Австрия. Разтоварването на стоките в Италия е било извършвано от персонала на различните редовни или случайни клиенти на Jörgen Nilsson Åkeri och Spedition с разполагаемото оборудване на мястото на доставките.

- 10 Г-н Holmqvist транспортирал и стоки от Италия в Швеция за сметка на редовни или случайни клиенти. Съответното товарене било извършвано от персонала им с наличното на място оборудване. Г-н Holmqvist осъществявал надзор върху тези операции с оглед на спазване на правилата за безопасност на движението по пътищата, но работата по товаренето била извършвана от други лица.

- 11 В Швеция товаренето и разтоварването на стоки било извършвано при сходни условия.
- 12 На 10 април 2006 г. преpraщaщата юрисдикция установява неплатежоспособността на Jörgen Nilsson Åkeri och Spedition.
- 13 С решение от 27 юни 2006 г. синдикът допуска г-н Holmqvist да се ползва от гаранцията за изплащане на заплатите на основание на Закона за гарантиране на заплатата.
- 14 Органът иска от преpraщaщата юрисдикция да постанови, че г-н Holmqvist не е имал право да се ползва от тази гаранция в рамките на производството по несъстоятелност, образувано срещу Jörgen Nilsson Åkeri och Spedition.
- 15 Органът твърди пред тази юрисдикция, че предвид обстоятелството, че Jörgen Nilsson Åkeri och Spedition е осъществявало дейност в държави членки, различни от Кралство Швеция, и че г-н Holmqvist е изпълнявал своите функции основно в тези други държави, последният не е можел да се ползва от посочената гаранция. Органът твърди, че Директива 80/987 не изисква предприятието да разполага с място на извършване на независима икономическа дейност или с клон в друга държава членка, за да се счита, че осъществява дейност в тази държава членка и че в случая както Jörgen Nilsson Åkeri och Spedition, така и г-н Holmqvist са извършвали дейност предимно в Германия, Австрия и Италия. Следователно последният не трябвало да бъде допускан да се ползва от гаранцията за изплащане на заплатите, предвидена в шведското законодателство.

- 16 Като основно твърдение г-н Holmqvist поддържа пред препрещаната юрисдикция, че Jörgen Nilsson Åkeri och Spedition е осъществявало своята дейност изключително в Швеция, и при условията на евентуалност, че дори да се допусне, че това дружество е осъществявало своята дейност в няколко държави членки, трябва да се приеме, че той е извършвал своята работа обичайно в Швеция. Той припомня най-напред, че Jörgen Nilsson Åkeri och Spedition е било управлявано и администрирано от единствения му офис, разположен в Tjörnarp, че гаражът и цехът на последното са се намирали на същото място и че изпълнението на всяка работа е започвало и е приключвало в Швеция. На следващо място г-н Holmqvist твърди, че съгласно практиката на Съда критерият, който дава възможност да се определи държавата, в която работникът трябва да поиска да се ползва от гаранцията за изплащане на заплатите, е наличието на място на дейност или на търговско присъствие (Решение от 17 септември 1997 г по дело Mosbæk, C-117/96, Recueil, стр. I-5017, както и Решение от 16 декември 1999 г. по дело Everson и Barrass, C-198/98, Recueil, стр. I-8903). На последно място г-н Holmqvist поддържа, че понеже член 8а от Директива 80/987 има непосредствено действие, той е имал право да се ползва от тази гаранция в Швеция, независимо от разпоредбите на закона за гарантиране на заплатите.
- 17 След като преценява, че за да постанови решение, му е необходимо тълкуване на член 8а от Директива 80/987, Lunds tingsrätt решава да спре производството и да отпрати до Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Следва ли член 8а от Директива 80/987[...] да се тълкува в смисъл, че за да може да се счита, че предприятие осъществява дейност на територията на дадена държава членка, е необходимо то да има клон или постоянно място на стопанска дейност в същата?
 - 2) При отрицателен отговор, какви условия трябва да бъдат изпълнени, за да се приеме, че дадено предприятие осъществява дейност в няколко държави членки?
 - 3) Ако трябва да се приеме, че предприятието осъществява дейност на територията на няколко държави членки и ако даден работник извършва

работа за предприятието в няколко от тях, по какви критерии се определя къде работата се извършва обикновено?

4) Има ли непосредствено действие член 8а от Директива 80/987 [...]?"

По преюдициалните въпроси

По първия и втория въпрос

¹⁸ За да се даде полезен отговор на препращащата юрисдикция по отношение на първия и на втория ѝ въпрос, които следва да бъдат разгледани заедно, трябва да се определят условията, при които предприятие осъществява дейност в няколко държави членки по смисъла на член 8а от Директива 80/987.

¹⁹ Съгласно член 8а от Директива 80/987, който е включен в раздел IIIа от последната и е озаглавен „Разпоредби, свързани с транснационални случаи“, предприятието се намира в такова положение, ако „извършва дейност на територията на най-малко две държави членки“, но нито този член, нито която и да е друга разпоредба дават определение какво означава това.

- 20 Следва да се припомни, че първоначалната редакция на Директива 80/987 не съдържа разпоредби относно случаи, които имат транснационални измерения, като член 8а е включен в нея с Директива 2002/74.
- 21 Съгласно съображение 7 от нея последната директива е приета по-специално „[с] цел осигуряване на правна сигурност за работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на предприятията, извършващи дейност в няколко държави членки, както и за да се укрепят правата на работниците в съответствие с практиката на Съда [...]“.
- 22 От една страна, следва да се отбележи, както прави нидерландското правителство, че тази цел може да се постигне само ако понятието „дейност на територията на най-малко две държави членки“ се тълкува разширително.
- 23 Всъщност такова тълкуване е необходимо, за да може чрез включване в приложното поле на член 8а от Директива 80/987 на възможно най-голям брой случаи на свързани със заплащането отношения с транснационални измерения да се гарантира минимална защита на правата на заетите лица, които са станали жертва на неплатежоспособността на своя работодател и се намират в положение, което е с международен елемент.
- 24 От друга страна, както отбелязват г-н Holmqvist и правителствата на Италия и на Обединеното кралство, това съображение 7 потвърждава, че съдебната практика от преди приемането на Директива 2002/74 продължава да бъде релевантен източник на елементи за тълкуването на някои разпоредби от Директива 80/987.
- 25 Трябва да се отбележи обаче, че с оглед на горепосочената цел — която се състои именно в защита на правата на ползващите се от свобода на движение работници — и на обстоятелствата около създаването на текста на посочения член 8а по време на законодателната процедура, довела до приемането на

Директива 2002/74, терминът „дейност на територията на най-малко две държави членки“ трябва, както посочва генералният адвокат в точка 35 от своето заключение, да се разграничи за целите на тълкуването от понятието „място на стопанска дейност“, изведено от съдебната практика, произтичаща от посочените по-горе Решение по дело Mosbæk и Решение по дело Everson и Barrass.

26 Що се отнася до тази законодателна процедура, следва да се отбележи, както произтича от писменото становище на Комисията на Европейските общности, че в първоначалното предложение на тази институция за изменение на Директива 80/987 е бил включени терминът „предприятия, които имат място на стопанска дейност на територията на най-малко две държави членки“ и че това предложение е определяло „място на стопанска дейност“ като „всяко място на дейност, където работодателят осъществява икономическа дейност, която не е временна, посредством човешки и материални ресурси“. Трябва обаче да се припомни, от една страна, че по време на разглеждането на посоченото предложение от Съвета на Европейския съюз Комисията е предложила терминът „място на стопанска дейност“ в член 8а от тази директива да се замени с термина „дейност“, като накрая е била възприета тази формулировка, и от друга страна, че горепосоченото определение също не е включено в окончателния текст на Директива 2002/74. Тази промяна на текста на посочения член 8а показва желанието на общностния законодател да разшири приложното поле на този член и да не го ограничава само до предприятията, които имат клон или място на стопанска дейност в няколко държави членки.

27 Освен това, както припомня нидерландското правителство, ако понятието „дейност“ се тълкува по начин, че изисква присъствие на предприятието посредством клон или място на стопанска дейност, би се стигнало до положение, при което работник, който извършва дейност в държава членка, различна от тази, в която е установен неговия работодател — случай, който стои в основата на посоченото по-горе Решение по дело Mosbæk — не може да се ползва от предвидената в член 8а от Директива 80/987 защита.

28 Ето защо следва да се констатира, че член 8а от Директива 80/987 не изисква предприятие, което е установено в една държава членка, да има клон или постоянно място на стопанска дейност в друга държава членка, за да може да се

счита, че това предприятие осъществява дейност и на територията на тази друга държава членка.

29 Въпреки че този член не предвижда строги критерии на привързване, а посочва връзка, която е по-слаба от присъствие на предприятие посредством клон или постоянно място на стопанска дейност, не следва да се възприеме становището на шведското правителство, според което било достатъчно работникът да извършва работа под каквато и да е форма в друга държава членка за сметка на неговия работодател и неговата работа да е резултат от нужда или от нареждане на последния, за да се счита, че дадено предприятие осъществява дейност на територията на тази друга държава членка.

30 Всъщност както поддържа правителството на Обединеното кралство, понятието „дейност“, което се съдържа в член 8а от Директива 80/987, трябва да се разглежда като отнасящо се до елементи, които съдържат определена степен на постоянно присъствие на територията на дадена държава членка. Това постоянно присъствие се изразява — както посочва нидерландското правителство — в наемането за продължителен период на работник или на работници на посочената територия.

31 Комисията счита, че физическото наличие на инфраструктура в определена държава членка, различна от държавата, в която предприятието е установило своето седалище, също е задължително необходимо условие, за да може последното да се счита за постоянно присъстващо в тази държава членка, но приема, че обикновен офис е достатъчен за тази цел.

32 При все това, предвид на различните форми, в които може да се изрази трансграничният труд, и като се отчитат неотдавнашните промени, настъпили в условията на работа, както и прогресът в сектора на телекомуникациите, не може да се поддържа, че е задължително предприятието да разполага физически с инфраструктура, за да си осигури постоянно икономическо присъствие

в определена държава членка, различна от тази, в която е установило седалището си. Всъщност различните аспекти от трудовото правоотношение, по-специално даването на указания на работника и отчетът за извършеното от последния на работодателя, както и превеждането на възнаграждението, вече могат да се извършват от разстояние.

33 В този смисъл предприятието може да наеме голям брой работници в държава членка, различна от тази, в която се намира седалището му, и да бъде в състояние да осъществява там значителна икономическа дейност, без обаче да разполага физически с инфраструктура или с офис на територията на тази друга държава членка.

34 При все това, за да може предприятие, което е установено в една държава членка, да се счита за осъществяващо дейност на територията на друга държава членка, то трябва да има постоянно икономическо присъствие в последната държава, характеризиращо се с човешки ресурс, който му дава възможност да осъществява дейност в нея.

35 В случая на транспортно предприятие, установено в една държава членка, обстоятелството, че работник, който е нает от това предприятие в тази държава членка, извършва доставка на стоки между споменатата държава и друга държава членка, като преминава през други държави членки, само по себе си не позволява да се направи заключение, че са изпълнени критериите, посочени в предходната точка от настоящото решение, и следователно не е достатъчно, за да може посоченото предприятие да се разглежда за целите на член 8а от Директива 80/987 като извършващо дейност в място, различно от държавата членка, където е установено.

36 С оглед на всички гореизложени съображения на първите два въпроса следва да се отговори, че член 8а от Директива 80/987 трябва да се тълкува в смисъл, че за да може да се счита, че предприятие, което е установено в една държава членка, осъществява дейност на територията на друга държава членка, не е необходимо същото да има клон или постоянно място на стопанска дейност в тази друга държава. Това предприятие обаче трябва да има в последната държава

постоянно икономическо присъствие, характеризиращо се с наличие на човешки ресурс, който му дава възможност да осъществява дейност в нея. В случая на транспортно предприятие, установено в една държава членка, обстоятелството, че работник, който е нает от същото в посочената държава, извършва доставка на стоки между последната държава и друга държава членка, само по себе си не позволява да се направи заключение, че споменатото предприятие има постоянно икономическо присъствие в друга държава членка.

По третия и четвъртия въпрос

- 37 Предвид отговорите на първите два въпроса, не е необходимо да се отговаря на третия и на четвъртия въпрос.

По съдебните разноски

- 38 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Член 8а от Директива 80/987/ЕИО на Съвета от 20 октомври 1980 година за сближаване на законодателствата на държавите членки относно закрилата на работниците и служителите в случай на неплатежоспособност на техния работодател, изменена с Директива 2002/74/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2002 година, трябва да се тълкува в смисъл, че за да може да се счита, че предприятие, което е установено в една държава членка, осъществява дейност на територията на друга държава членка, не е необходимо същото да има клон или постоянно място на стопанска дейност в тази друга държава. Това предприятие обаче трябва да има в последната държава постоянно икономическо присъствие, характеризиращо се с наличие на човешки ресурс, който му дава възможност да осъществява дейност в нея. В случая на транспортно предприятие, установено в една държава членка, обстоятелството, че работник, който е нает от същото в посочената държава, извършва доставка на стоки между последната държава и друга държава членка, само по себе си не позволява да се направи заключение, че споменатото предприятие има постоянно икономическо присъствие в друга държава членка.

Подписи